

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Riigiteaduste instituut

Kätlin Pendarov

Haridus ja assimileerimine Tiibetis: Hiina keskvalitsuse ja Tiibeti
eksiilvalitsuse seisukohtade võrdlus

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Urmas Pappel (MA)

Tartu 2014

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....
/Kätlin Pendarov/

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	4
2. PROBLEEMI TAUST: TIIBETI JA HIINA SEISUKOHTADE KIRJELDUS	5
2.1. Tiibeti eksiilvalitsuse seisukohtade kirjeldus	5
2.2. Hiina keskvalitsuse seisukohtade kirjeldus	6
3. TEOREETILINE RAAMISTIK	8
3.1. Rahvusvähemused ja nende õigused	8
3.2. Assimilatsioon ja haridus	9
4. PROBLEEMISTIK JA UURIMISKÜSIMUS.....	11
5. METODOLOOGIA	12
5.1. Allikad	12
5.2. Analüüsi meetod.....	13
5.3. Sisuanalüüs.....	13
6. ANALÜÜS	15
6.1. Keel	15
6.2. Religioon	17
6.3. Hiinastamine läbi Hiina ajaloo ja kultuuri ning ideoloogia.....	18
6.4. Hariduse kättesaadavus	19
6.5. Han hiinlaste osakaal Tiibeti koolides.....	22
7. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED	23
8. ALLIKAD.....	25
9. SUMMARY.....	28

1. SISSEJUHATUS

Hiina¹ on pidanud nii Tiibetis² kui ka teistes rahvusvähemuste asustatud piirkondades viljelema ulatuslikku assimilatsioonipoliitikat, et sealseid etnilisi gruppe emamaaga liita. Assimilatsioon nõuab rahvusvähemustelt enamusrahvuse keele, kommete ja väärtuste ülevõtmist. Käesolev töö vaatleb Hiina keskvalitsuse hariduspoliitikat Tiibetis seoses rahvusvähemuste õigusega säilitada oma kultuur ja identiteet.

Minu töö eesmärk on kirjeldada Hiina Rahvavabariigi (Hiina) keskvalitsuse ja Tiibeti eksiilvalitsuse ja nende toetajate (Tiibet) erinevaid arusaamu hariduspoliitikast Tiibeti autonoomses piirkonnas. Ma toon välja olulised aspektid hariduspoliitikast, mida on Tiibeti eksiilvalitsus Hiinale ette heitnud seoses rahvusvähemuste õigusega säilitada oma kultuur ja identiteet ning püüan leida, kuidas on Hiina keskvalitsus oma hariduspoliitikat õigustanud. Analüüsi lähtuvalt püüan spekuloida, mida peaks Hiina keskvalitsus tulevikus tegema, et Tiibeti poolsetele probleemidele lahendus leida.

Töö esimeses pooles annan lühidalt ülevaate Tiibeti ja Hiina seisukohtadest ja probleemidest seoses hariduspoliitikaga. Teoreetilises osas seletan lahti mõisted ja loon teoreetilise raamistiku assimilatsioonipoliitika kahest olulisest vormist, läbi mille hakkan vaatama, kuidas Hiina keskvalitsus tiibetlasi hariduspoliitika kaudu Hiinaga liidab.

Antud töö analüüsi allikateks on Hiina valged paberid (*white papers*) ja Tiibeti Inimõiguste ja Demokraatia Keskuse (*Tibetan Centre for Human Rights and Democracy*) loodud iga-aastased inimõiguste raportid (*Human Rights Situation in Tibet – Annual Report*). Dokumentide analüüsimisel kasutan sisuanalüüsi meetodit, mille alusel loon erinevad kategooriad, mis aitavad hariduspoliitilist olukorda paremini mõista ja analüüsi lõpus luua üldpildi tervikust.

---

¹ Hiina all mõistetakse Hiina Rahvavabariiki, mis erineb Hiina Vabariigist Taiwanil.

² Tiibeti all pean silmas Tiibeti Autonoomset Regiooni (TAR), mis moodustab alla poole ajaloolise Tiibeti aladest.

2. PROBLEEMI TAUST: TIIBETI JA HIINA SEISUKOHTADE KIRJELDUS

2.1. Tiibeti eksiilvalitsuse seisukohtade kirjeldus

Ametlikult ei tunnusta ükski välisriik Tiibeti eksiilvalitsust Indias. Neljateistkümnes dalai-laama loodab, et Hiina muutub avatumaks ja sellega koos demokraatlikumaks. See muutus annaks lootust laiendatud autonoomiale Tiibetis. Hiina aga loodab, et peale dalai-laama surma Tiibeti ühiskond muutub ja vaidlused kaovad.³

Tiibetit toetavad organisatsioonid kritiseerivad Tiibeti arengut kui mitte Tiibeti regiooni soosivat, vaid Hiina riiki ja han hiinlasi eelistavat. Hiina majanduslikule arengule on suunatud suurem tähelepanu ja selle kõrval on rahvusvähemuste probleemid tagaplaanile jäetud. Suurimad probleemid seoses rahvusvähemustega on seotud majandusliku arengu erinevusega han Hiina piirkondade (suur osa Hiina Rahvavabariigist, mille alla ei kuulu nt Tiibet ja Xinjiang) ja rahvusvähemuste piirkondade vahel, rahvusvähemuste töövõimalustega, Hiina riigi mõjuga ja han hiinlaste sisserändamisega rahvusvähemuste aladele.⁴ Need probleemid mõjutavad tiibetlaste õigust säilitada oma traditsioonilist keelt ja kultuuri.

Haridus on üks võimalus oma identiteedi säilitamiseks – noored saavad teadmisi oma kultuuri kohta läbi hariduse. Seoses Hiina majandusliku arenguga on Hiina suutnud järjest rohkematele inimestele haridust pakkuda, aga samas on see kaasa toonud ka probleeme: ebavõrdne juurdepääs kooliharidusele erinevate sotsiaalsete gruppide vahel, hariduse finantseerimise ebavõrdsus erinevates piirkondades, ideoloogilised probleemid.⁵ Tiibeti ajaloos on haridust omandatud eelkõige läbi traditsioonilise religiooni.⁶ Viimasel ajal on paljud rahvusvähemused leidnud, et nende traditsioonid ja religioon on ohustatud. Kui kõik 56 Hiinas olevat rahvust soovivad oma identiteeti säilitada, siis on selle puhul olulisel kohal Pekingsis asuva keskvalituse hariduspoliitika. Probleem kerkib aga sellest, mis keeles haridust omandatakse. Hiinas on lubatud

---

3 Sautman, B. & Teufel Dreyer, J. „Contemporary Tibet: Politics, Development, and Society in a Disputed Region.“ An East Gate Book, 2006, lk 4.

4 Albert, R. D. & Landis, D. „Handbook of Ethnic Conflict: International Perspectives.“ Springer 2012, lk 178.

5 Zhu, Z. „State Schooling and Ethnic Identity: The Politics of a Tibetan Neidi Secondary School in China.“ Lexington Books, 2007.

6 Shuang, Z. „Christianity and Miao Education in Shimenkan, Guizhou.“ Frontiers of Education in China, 2012, 7(2), lk 205.

rahvusvähemustel säilitada oma keel, aga samas sotsiaalsel tasandil on oluline osata ka riigi peamist mandariini keelt.⁷

2.2. Hiina keskvalitsuse seisukohtade kirjeldus

Hiina Rahvavabariik asutati 1949. aastal ja alates sellest ajast on seda juhtinud Hiina Kommunistlik Partei. Hiina rõhutab, et on olnud iidsetest aegadest saadik ühendatud paljurahvuseline riik.⁸ Hiina keskvalitsuse arvates avas Hiina Rahvavabariigi asutamine uue ajastu, kus kõik rahvusrühmad on võrdsed, ühtsed ja abistavad teineteist.⁹ Tiibetlasi nähakse ühena 55st rahvusvähemusest, kellel on põhiseaduslik õigus säilitada ja arendada oma keelt ja kultuuri. See peaks tähendama, et han hiinlastel ja kõikidel rahvusvähemustel on võrdsed võimalused olla oma enda rahvuskultuuri esindajateks. Hiina seisukoha järgi tõi Hiina Rahvavabariigi asutamine 1949. aastal Tiibetile lootust Tiibeti kultuuri kaitsta ja arendada. Hiina meelest on Tiibet ajalooliselt olnud osa Hiinast ja 1951. aastal toimus tiibetlaste rahumeelne vabastamine: Tiibet pääses imperialistlikust invasioonist ja kammitsatest, lõppes isoleeritus ja stagnatsioon ning loodi põhitingimused eduks ja õitsenguks koos ülejäänud Hiinaga.¹⁰ Hiina rõhutab, et Tiibet on lahutamatu osa Hiinast ja et Tiibeti rahvus on oluline osa mitmerahvuselisest Hiinast.¹¹

Hiina ametliku seisukoha järgi polnud vanas Tiibetis modernses mõttes koole.¹² Hiina väitel toodi peale rahumeelset vabastamist 1951. aastal Tiibetisse modernses mõttes haridussüsteem. Enne rahumeelset vabastamist polnud haridus suuremale osale tiibetlastest kättesaadav, sest 95% elanikkonnast olid pärisorjad ja orjad, kellele ei võimaldatud haridust.¹³ Haridus, mis oli kättesaadav, ei jõudnud siiski kõigini. Hiina väitel oli Vanas-Tiibetis koolides kohalkäimise protsent alla 5% ja tiibetlaste kirjaoskamatus protsent oli jõudnud 95%-ni.¹⁴ Peale Tiibeti rahumeelset vabastamist

---

7 Rong, M. „The development of minority education and the practice of bilingual education in Xinjiang Uyghur Autonomous Region.“ *Frontiers of Education in China*, 2009, 4(2), lk 190.

8 White Papers of the Government „National Minorities Policy and Its Practice in China“ <http://www.china.org.cn/e-white/4/4.1.htm>

9 White Papers of the Government „National Minorities Policy and Its Practice in China“ <http://www.china.org.cn/e-white/4/4.1.htm>

10 White Papers of the Government „Protection and Development of Tibetan Culture“ http://www.china.org.cn/government/whitepaper/2008-09/25/content_16533637.htm

11 White Papers of the Government „Protection and Development of Tibetan Culture“ http://www.china.org.cn/government/whitepaper/2008-09/25/content_16533637.htm

12 White Papers of the Government „Protection and Development of Tibetan Culture“ http://www.china.org.cn/government/whitepaper/2008-09/25/content_16533716.htm

13 „China’s Tibet: Facts and Figures 2006.“ Foreign Languages Press, Beijing, 2006, 129.

14 „China’s Tibet: Facts and Figures 2006.“ Foreign Languages Press, Beijing, 2006, lk 129.

1951. aastal lõi Hiina riik mitmeid erilisi Tiibetit soosivaid poliitikaid, mis on muutnud Tiibeti kõikide hariduse vormide arengut suuresti. Rahumeelse vabastamisega hakkas Hiina haridust populariseerima ja tiibeti keelele palju tähelepanu pöörama.¹⁵ Hiina nägemuse järgi on Tiibeti haridussüsteem kuldses ajajärgus: igale rahvusvähemusele on garanteeritud haridus, madalat teaduslikku ja kultuurilist osa hariduses on täiustatud.¹⁶

Hiina näeb Tiibeti arengut kui tiibetlasi soosivat. Hiina investeerib Tiibetisse ja Tiibetis toimuvast saavad suurimat kasu tiibetlased ise – suurem sissetulek, võimalused paremaks hariduseks, tervishoid ja transport.¹⁷ Hiina keskvalitsus järgib modernistlikku narratiivi, mille järgi vähendab majanduse progress etnilisi pingeid.

---

15 White Papers of the Government „Protection and Development of Tibetan Culture“
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/2008-09/25/content_16533655.htm

16 „China’s Tibet: Facts and Figures 2006.“ Foreign Languages Press, Beijing, 2006, lk 130.

17 Sautman, B. & Teufel Dreyer, J. „Contemporary Tibet: Politics, Development, and Society in a Disputed Region.“ An East Gate Book, 2006, lk 6.

3. TEOREETILINE RAAMISTIK

3.1. Rahvusvähemused ja nende õigused

Antud bakalaureusetöö vaatlleb Hiina Rahvavabariigi assimilatsioonipoliitikat läbi hariduspoliitika Tiibetis ning seoses rahvusvähemuste õigusega säilitada oma kultuur ja identiteet. Selle baasil luuakse erinevatest teemadest ja alateemadest koosnev raamistik, mille alusel analüüsitakse hariduspoliitikat Tiibetis.

Selle jaoks, et režiim püsiks, on vaja lojaalseid kodanikke. Kodanikud peavad tundma, et see on nende valitusus, kellele nad alluvad ja nende riik, kelle jaoks ohvreid tuuakse.¹⁸ Selle jaoks, et kodanikud nii tunneks, on suur osa hariduspoliitikal, mis annab kodanikele läbi õppekavasse valitud ainete ja nende sisu aimu nende rahvuslikust identiteedist, õpetab nendele ajalugu ja muudab nad ideaalis patriootideks. Hariduspoliitika kaudu arendatakse rahvuslikku uhkust ja kokkukuuluvustunnet.¹⁹

Mitmerahvuselises (*multinational*) riigis elab mitu rahvust, mille väiksemaid ühiskonnagruppe nimetatakse rahvusvähemusteks (*national minorities*).²⁰ Rahvusvähemused on selgelt eristuv (mitte alati isevalitsev) ühiskonna grupp, mis on osa suuremast ühiskonnast. Rahvusvähemused on tekkinud kas vabatahtlikult (ühise heaolu nimel luuakse föderatsioon) või sunniviisiliselt (sissetungi või vallutuste korral; impeeriumis võimu vahetumisel).²¹ Immigrandid on teistest maadest (Hiina puhul teistest riigi piirkondadest) sisserännanud, kes on alaliselt vabatahtlikult parema elukeskkonna nimel uude kohta elama asunud. Antud kirjatöö käsitleb nii rahvusvähemusi (tiibetlased Hiina Rahvavabariigi kontekstis) kui ka immigrante (han hiinlased Tiibeti Autonoomse Piirkonna kontekstis). Samuti kasutakse mõistet rahvusenamus, et viidata ühiskonnas domineerivale rahvuslikule grupile (han hiinlased).

Mitmerahvuselises riigis on riigi (patriootlik) hariduspoliitika tundlik teema, millega seonduvad mitmed probleemid. Seejuures võib riigi hariduspoliitika kahjustada rahvusvähemuste õigusi. Siinkohal tuleb eristada grupiõigusi individuaalsetest inimõigustest. Küsimus seisneb selles, kas indiviidi inimõigused saavad garanteerida

---

¹⁸ Birch, A. H. „Nationalism and National Integration.“ Unwin Hyman, 1989.

¹⁹ Birch, A. H. „Nationalism and National Integration.“ Unwin Hyman, 1989.

²⁰ Kymlicka, W. „Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights: the Politics of Multiculturalism.“ Oxford Scholarship Online, 2003, lk 3.

²¹ Kymlicka, W. „Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights: the Politics of Multiculturalism.“ Oxford Scholarship Online, 2003, lk 3.

rahvusvähemuste identiteedi või vajavad rahvusvähemuste õigused erilist tähelepanu ja õigusnorme.²² Üldised inimõigused koos mittediskrimineerimise ja võrdsuse põhimõtetega on olulised selleks, et tagada isikute võrdne kohtlemine, seda ka rahvusvähemuste hulgas.²³ Üldised inimõigused ei taga aga seda, et kaitstud oleksid ka rahvusvähemuste õigused grupina (rahvusvähemuste õigused on kirjas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Inimõiguste Ülddeklaratsiooni artiklis 2).²⁴ P. Jones väidab, et grupi õigus on grupiõigus (*group right*) ainult siis, kui see kuulub grupile, mitte selle liikmetele üksikult.²⁵ Riik paratamatult soodustab teatud kultuurilist identiteeti oma poliitikatega – valitsuse otsused keele, sisepiiride, riigipühade ja riigisümbolite osas tuginevad eelkõige ühe (domineeriva) grupi eelistustel, kuid mõjutavad kõiki selles riigis elavaid etnilisi (kultuuriga seotud identiteediga) ja rahvusvähemuste (lisaks kultuurile ka territooriumiga seotud identiteediga) gruppe.²⁶

3.2. Assimilatsioon ja haridus

Hiinastamine (*sinicization*) viitab Hiina keskväimu assimilatsioonipoliitikale, mille eesmärk on muuta Tiibeti ühiskond sarnaseks ülejäänud Hiina ühiskonnaga. Assimilatsioon nõuab rahvusvähemustelt rahvusenamuse keele, kommete ja väärtuste ülevõtmist. Integratsioon on assimilatsioonist erinev ja nõuab riigi seaduste, inimõiguste (nagu sõnavabadus ja demokraatlike vabaduste) aktsepteerimist, aga ei nõua kõigi kultuuriliste erinevuste ja grupiõiguste likvideerimist. Integratsiooni puhul mõjutavad ja muudavad enamus ja vähemus üksteist. Assimilatsiooni ja integratsiooni erinevus tulenebki sellest, et assimilatsiooni puhul kaotavad vähemused palju oma kultuuriliselt eripärast ja ei ole enamuse poolt aksepteeritud, aga integratsiooni puhul on vähemused aksepteeritud ja saavad säilitada oma kultuuriline eripära.

Assimilatsiooni võib jagada kaheks – kultuuriliseks ja struktuuriliseks. Kultuuriline assimilatsioon tähendab oma kultuuriidentiteedist loobumist,

---

²² Račkauskaitė-Burņeikienė, A. „The Impact of General Human Rights on the Protection of Persons Belonging to National Minorities.“ *Jurisprudence*, 2013, 20(3), lk 925.

²³ Račkauskaitė-Burņeikienė, A. „The Impact of General Human Rights on the Protection of Persons Belonging to National Minorities.“ *Jurisprudence*, 2013, 20(3), lk 945.

²⁴ United Nations Human Rights „Universal Declaration of Human Rights.“
<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=est>

²⁵ Jones, P. „Group Rights and Group Oppression.“ *Journal of Political Philosophy*, 1999, 7(4), lk 354.

²⁶ Kymlicka, W. „Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights: justice and Minority Rights.“ *Oxford Scholarship Online*, 2003, lk 2.

rahvusenamuse keele ja kultuuri omaks võtmist.²⁷ Kultuurilise assimilatsiooni lõpptulemusena pole varasemad eristatavad kultuurigrupid enam eristatavad oma käitumise ja väärtuste poolest²⁸ ja sulanduvad suuremasse ühiskonda. Ajalooliselt on enamus väiksemaid rahvaid omaks võtnud pigem suurema ühiskonna tavad. Edasises analüüsis eristatakse kultuurilise assimilatsiooni all erinevaid teemasid nagu näiteks kultuur ja religioon, keel ning õppekavade hiinastamine läbi hiina ajaloo ja poliitilise ideoloogia pealesurumise.

Samas ei pruugi rahvusvähemused soovida oma kultuurilisest identiteedist loobuda. Kohanduda saab ka oma identiteedist mitte loobudes. Rahvusvähemused soovivad pigem majanduslik-struktuurilist assimilatsiooni ja püüavad kultuurilisest assimilatsioonist hoiduda.²⁹ Majanduslik-struktuuriline assimilatsioon tähendab võrdväärset ligipääsu tööle, kaupadele ja teenustele, võrdset õigust hääletada, võrdseid võimalusi ja kohtlemist hariduses, võrdväärset ligipääsu tervishoidule ja sotsiaalsele kindlustatusele, seadustele ja kaitsele.³⁰ Struktuuriline assimilatsioon viitab suurenevale sotsiaalsele suhtlusele erinevate rahvusgruppide vahel. Struktuurilise assimilatsiooni all eristab alljärgnev kahte peamist teemat – hariduse kättesaadavust ja han hiinlaste sisserännet.

Assimilatsiooni kaitseks öeldakse, et majanduslikud ressursid on piiratud ja koolide eelarveid on niigi välja venitatud – mitmekeelset haridust ei saa toetada, kuna see on kallim kui tavaline kooliharidus. Rahvusvähemustele on kättesaadav haridus, mis on välja töötatud rahvusenamuse keele ja tavade järgi.

---

²⁷ Baker, C. & Prys Jones, S. „Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education.“ Library of Congress Cataloging In Publication Data, 1998, lk 287.

²⁸ Hawkesworth, M. & Kogan, M. „Encyclopedia of Government and Politics. Volume 2.“ Routledge, 1992, Lk 745.

²⁹ Schermehorn, R. A. „Comparative ethnic relations: A Framework for Theory and Research.“ Random House, 1970.

³⁰ Baker, C. & Prys Jones, S. „Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education.“ Library of Congress Cataloging In Publication Data, 1998, lk 287

4. PROBLEEMISTIK JA UURIMISKÜSIMUS

Mitmerahvuselises riigis võib riigi hariduspoliitika rahvusvähemuste õigusi rikkuda, kuna ei arvesta rahvusvähemuste eripäraga, nende identiteedi, kultuuri ja keelega. Tiibeti eksiilvalitsuse arvates on Tiibeti hariduspoliitikas olukord kehv. Tiibet seisab silmitsi olukorraga, kus Tiibeti aladele kolib järjest enam han hiinlasi. See tähendab, et tiibetlased võivad jääda vähemuseks oma enda aladel ja peavad üha enam kasutama mandariini keelt, seda nii vabal ajal kui läbi ühtse Hiina hariduspoliitika. Kuna tiibetlased sulanduvad (assimileeruvad) üha enam Hiina ühiskonda (seda ka läbi hariduspoliitika), siis võib kaduda neile iseloomulik kultuur, nende identiteet. Seejuures on märgata tiibetlaste hulgas üha kasvavat rahulolematust, mis on väljendunud näiteks 2008. aasta Lhasa rahutustes.

Mitmed Hiina haritlased on tunnistanud, et eelkirjeldatud lähenemine rahvusvähemustele ei tööta ja tekitab ühiskondlikku vaenu. Samuti on keskvalitsus (mitteametlikult) tunnistanud, et nende rahvusvähemuste poliitika vajab põhimõttelist reformi.³¹ Selles kontekstis on huvitav uurida, (1) kuidas on seni Hiina oma hariduspoliitikat Tiibetis konstrueerinud ja põhjendanud, (2) mida on Tiibeti eksiilvalitsus sellele hariduspoliitikale ette heitnud ja (3) arutleda selle üle, kas ja mis aspektides võiks keskvalitsus tulevikus Tiibeti eksiilvalitsuse seisukohti kuulda võtta, et oma vähemusrahvuste poliitikat tõhusamaks muuta? Seejuures on oluline kirjeldada Tiibeti hariduspoliitika kultuurilise ja struktuurilise assimilatsiooni vormi seoseid.

---

³¹ Leibold J. „Ethnic Policy in China: Is Reform Inevitable?“ East-West Center , 2013, lk 13.

5. METODOLOOGIA

Alljärgnev uurimistöös kasutab kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Minu uurimisdisain on kirjeldav ja avastav. Peamine allikate analüüsimise meetod on sisuanalüüs.

5.1. Allikad

Peamiste analüüsi allikateka kasutan ma (vt. täpsemalt allikate nimistut all) Hiina valitsuse valgeid pabereid ja Hiina valitsuse kodulehte. Teise osapoole allikatena tulevad vaatluse alla Tiibeti eksiilvalitsuse koduleht ja tiibetlaste õiguste eest võitlevate veebilehtede sisu. Probleemiks on loomulikult see, et ma kasutan ainult ingliskeelseid allikad ja ei saa kasutada hiina- või tiibetikeelseid allikaid. Samas on antud teema piisavalt rahvusvaheline ja vähemalt osalt suunatud rahvusvahelisele publikule, mistõttu võib pidada ingliskeelseid allikaid piisavaks.

Toetudes Tiibeti Inimõiguste ja Demokraatia Keskuse (*Tibetan Centre for Human Rights and Democracy*) loodud iga-aastastele inimõiguste raportitele (*Human Rights Situation in Tibet – Annual Report*), püüan välja tuua Tiibeti eksiilvalitsuse poolset argumendit Tiibeti haridussüsteemi kohta. Tiibeti Inimõiguste ja Demokraatia Keskus (edaspidi TIDK) loodi 1996. aastal Dharamsalas Indias, et kaitsta Tiibetis elavate tiibetlaste inimõigusi ja edendada Tiibeti eksiilkogukonna demokraatia põhimõtteid. TIDK saab otsest ja vahetut informatsiooni Tiibeti pagulastelt ja koostab iga aasta raporti, kus kirjeldatakse regulaarselt ja süstemaatiliselt uuritud inimõiguste rikkumisi Tiibetis. TIDK patrooniks on neljateistkümnes dalai-laama. Tiibeti eksiilvalitsuse ametlik internetilehekülg (*Central Tibetan Administration*) avaldab uudiseid TIDK iga-aastaste raportite koostamisest. Toetudes sellele esindab TIDK Tiibeti eksiilvalitsuse seisukohti ja on seetõttu piisavaks allikaks käesoleva töö tarvis.

2008. aastast on TDIK raportite fookus nihkunud ja haridusega seotud teemasid on vähem kajastatud. Selle põhjuseks on ilmselt 2008. aasta märtsis alanud rahutused Hiina isamaalise hariduse kampaania vastu, mille eesmärgiks oli hukka mõista dalai-laama ja ära hoida vastuseisu kommunistliku partei vastu. 2008. aasta raport ei keskendu pikalt haridusprobleemidele. Räägitakse Hiina isamaalise hariduse kampaaniast ja tuuakse välja kindlate piirkondade religioosse hariduse probleemid. (2009. aasta raport pole kättesaadav.)

Hiina Rahvavabariigi poolset argumendit Tiibeti haridussüsteemi kohta toon välja toetudes valgetele paberitele (*white papers*), mida on välja antud alates 1991.

aastast. Need on Hiina Rahvavabariigi Riiginõukogu Infobüroo (*Information Office of the State Council of the People's Republic of China*) poolt välja antavad ametlikud dokumendid, mis on inglise keeles kättesaadavad ja väljendavad Hiina Rahvavabariigi valitsuse arusaamu.

5.2. Analüüsi meetod

Andmete analüüsi esimeseks etapiks on avatud kodeerimine. Ma kasutasin avatud kodeerimist, et koondada andmestik kategooriatesse ja leida võtme-elemente. Valisin oma uurimistöösse sisse need elemendid, mis mõjutavad haridusega seotud assimilatsioonipoliitikat.

5.3. Sisuanalüüs

Sisuanalüüs on meetod kirjaliku, verbaalse või visuaalse kommunikatsiooni sõnumite analüüsimiseks,³² mida võib kasutada nii kvalitatiivsete kui kvantitatiivsete andmete puhul. Sisuanalüüs võimaldab uurijal teoreetilisi teemasid testida, et andmeid paremini mõista, aga seda kasutatakse ka dokumentide analüüsimisel (mida teen ka mina) kui puuduvad eelnevad teadmised teema kohta. Läbi sisuanalüüsi on võimalik sõnad sorteerida vähemateks sisuga seotud kategooriateks.³³ Need kategooriad aitavad nähtust seletada ja annavad sellest lühendatud, aga samas laia kirjelduse, mis avab teksti sisu kvalitatiivselt ning lubab meil mõista selle kirjutamise eesmärke.

Sisuanalüüsi kui meetodit võib kasutada nii induktiivsel (juhul kui pole endisi teadmisi) kui deduktiivsel viisil.³⁴ Induktiivse viisi puhul tuletatakse kategooriad andmetest, deduktiivse viisi puhul tuletatakse analüüsi struktuur toetudes eelnevatele teadmistele. Käesolev töö kasutab induktiivset sisuanalüüsi. Lähenedamine, mis kasutab induktiivset sisuanalüüsi põhineb sellel, et spetsiifilised andmed muudetakse üldiseks arusaamaks vaadeldavast probleemist. Ma analüüsisin Tiibeti poolseid allikaid ja tuvastasin erinevat sorti probleeme, millele viidatakse, seejärel analüüsisin Hiina poolseid allikaid ja püüdsin tuvastada nendepoolsed vasted probleemidele.

Sisuanalüüsil on kolm etappi: ettevalmistamine, korraldamine ja järelduste tegemine. Teksti kirjutades on kirjutajal alati oma nägemus selle kohta, millest ta

---

³² Cole F.L. „Content analysis: process and application.“ *Clinical Nurse Specialist*, 1988, 2(1).

³³ Elo, S. & Kyngäs, H. „The qualitative content analysis process.“ *Journal of Advanced Nursing*, 2008, 62(1), lk 108.

³⁴ Lauri S. & Kyngäs H. „Developing Nursing Theories“ (soome keeles: *Hoitotieteen Teorian Kehittäminen*). Werner Söderström, Dark Oy, 2005.

kirjutab ja mida ta tahab tekstiga saavutada. Uskumused ja soovid teksti lõpptulemusest mõjutavad teksti kirjutamist. Seega sisaldab tekst rohkem informatsiooni kui seal esmapilgul kirjas on.

Analüüsimise protsessi järgmiseks sammuks peab uurija aru saama andmetest ja õppima, mis toimub (*what is going on*).³⁵ Dey järgi tuleb andmete analüüsimisel küsida: kes on autor; kus tegevus toimub; kuna toimus; mis toimub; miks?³⁶ See on selle jaoks, et uurija oma andmeid hästi tunneks. Induktiivse sisuanalüüsi puhul peab uurija kvalitatiivsed andmed organiseerima kodeerimise teel, käesolev töö kasutab avatud kodeerimist. Avatud kodeerimine tähendab oluliste märksõnade kirjutamist, mis on olulised andmaks edasi kõiki sisu aspekte. Peale avatud kodeerimist tuleb need märksõnad kategooriateks (ja alakategooriateks) koondada.³⁷ Kategooriate loomise eesmärgiks on pakkuda vahendeid, mis kirjeldavad nähtust, et suurendada mõistmist ja luua teadmisi.³⁸

Viimaseks sisuanalüüsi etapiks on üldistamine, mis tähendab järelduste tegemist läbi tekitatud kategooriate.

Mina lõin oma töös kategooriad vastavalt tiibetlaste poolt haridusküsimustes üles kerkinud erinevatele probleemidele: (1) keel, (2) religioon (3) hiinastamine läbi Hiina ajaloo ja kultuuri ning ideoloogia, (4) hariduse kättesaadavus, (5) han hiinlaste osakaal Tiibeti koolides.

Selle jaoks, et näidata uurimuse usaldusväärsust, tuleks näidata tulemuste ja andmete vahelist seost.³⁹ Seepärast tuleb aruandluses tulemusi võimalikult täpselt kirjeldada.

Sisuanalüüs väljakutseks on see, et ta on väga paindlik ja tal pole lihtsat „õiget viisi“ (*right way*), kuidas seda teha.⁴⁰

---

³⁵ Morse J.M. & Field P.A. „Qualitative Research Methods for Health Professionals.“ Sage Publications, 1995.

³⁶ Dey I. „Qualitative Data Analysis. A User-Friendly Guide for Social Scientists.“ Routledge, 1993.

³⁷ Elo, S. & Kyngas, H. „The qualitative content analysis process.“ *Journal of Advanced Nursing*, 2008, 62(1), lk 109.

³⁸ Cavanagh S. „Content Analysis: Concepts, Methods and Applications.“ *Nurse Researcher* 1997, 4.

³⁹ Polit D.F. & Beck C.T. „Nursing Research. Principles and Methods.“ Lippincott Williams & Wilkins, 2004.

⁴⁰ Elo, S. & Kyngas, H. „The qualitative content analysis process.“ *Journal of Advanced Nursing*, 2008, 62(1), lk 113.

6. ANALÜÜS

Alljärgneva analüüsi eesmärk on täpsemalt välja tuua Hiina ja Tiibeti seisukohtade eripärad seoses Hiina keskvalitsuse hariduspoliitikaga Tiibetis. Analüüs lähtub teooria osas kirjeldatud eristusest, mille alusel tehakse vahet kultuurilistel ja struktuurilistel assimilatsioonivahenditel. Kultuurilise assimilatsiooni tagajärjeks on erinevuste kadumine, struktuurilise assimilatsiooni eesmärgiks ei ole erinevuste kadumine, vaid võrdsete võimaluste pakkumine kõikidele rahvusgruppidele.

6.1. Keel

Kultuuriline assimileerimine tähendab rahvusenamuse keele omaks võtmist. Tiibeti keel on osa Tiibeti kultuurist ja selle kadumisest räägitakse igas TDIK raportis 1996-2013. Kuigi Hiina Rahvavabariik väidab, et tiibetlastel on õigus kasutada ja arendada oma kõne- ja kirjakeelt⁴¹ lähtudes Hiina Rahvavabariigi Põhiseaduses⁴², Regionaalse Etnilise Autonomia seaduses⁴³ ja Hiina Kõne- ja Kirjakeele Standardse seaduse⁴⁴ sätetest, mis kaitsevad rahvusvähemuste vabadust kasutada ja arendada oma enda kõne- ja kirjakeelt,⁴⁵ siis TDIK raportites kirjutatakse, et kuna kooliharidus Tiibetis on järjest hiinastuv, siis on tiibeti keel väljasuremisohus.⁴⁶ Tiibetlasi diskrimineeritakse koolides, kuna tiibeti keele õpetamist vähendatakse pidevalt. „Piirates tiibeti keele kasutamist, saavutab Hiina monopoolse seisundi Tiibeti koolide õppekava üle ja saab sellega võimaluse piirata lapse õigust õppida tundma oma kultuuri.“⁴⁷

Tiibeti raportite järgi diskrimineerib hiinakeelne õpe lapsi, kes pole hiina keelt õppinud ja kellel on seetõttu raskem haridust omandada. Algkoolides on võimalik õppida tiibeti keeles, aga kõrgematel haridusastmetel muutub koolitöö hiinakeelseks. See tähendab, et peale algkooli muutub haridus tiibetlaste jaoks võõrkeelseks, mis

---

41 White Papers of the Government (1997, 1998, 2000, 2001, 2008, 2009 ja 2013)

42 The National People's Congress of the People's Republic of China „Constitution Of The People's Republic Of China.“ http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Constitution/node_2825.htm Viimati loetud 14.05.2014.

43 Congressional-Executive Commission on China „Regional Ethnic Autonomy Law of the People's Republic of China.“ <http://www.cecc.gov/resources/legal-provisions/regional-ethnic-autonomy-law-of-the-peoples-republic-of-china-amended> Viimati loetud 14.05.2014.

44 Chinese Government's Official Web Portal „Law of the People's Republic of China on the Standard Spoken and Written Chinese Language.“ http://english.gov.cn/laws/2005-09/19/content_64906.htm Viimati loetud 14.05.2014.

45 White Papers of the Government „Development and Progress of Tibet.“ http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7192768.htm

46 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2002.“

47 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 1998.“

annab han hiinlastele eelise.⁴⁸ Nemad saavad õppida emakeeles. Tiibetlased on pandud valima, kas säilitada oma enda keel ja kultuur, või õppida hiina keelt, et saada tulevikus parem töökoht.⁴⁹ Kui muidu tähendab rahvusenamuse keele ülevõtmine kultuurilist assimileerimist Hiina ühiskonda, siis võrdsed võimalused tööturul on juba osa struktuurilisest assimileerimisest, mis põhjustab kultuurilist assimileerumist.

Hiina valge paberi järgi õpetatakse koolides hiina keelt, et „edendada majanduslikku ja kultuurilist vahetust rahvusgruppide ja piirkondade vahel.“⁵⁰ Hiina küll tunnustab, et koolides on kasutusel kakskeelne haridus, aga rõhutatakse, et prioriteediks on kakskeelse hariduse puhul tiibeti keel.⁵¹ Samuti on kõik õppematerjalid alates algkoolist kuni keskkooli lõpuni tõlgitud tiibeti keelde.⁵² 2013. aasta valges paberis „Development and Progress of Tibet“ ei püüdnud Hiina enam peita, et Tiibetis on hakatud järjest enam hiina keelt kasutama ning see aitab riiki ühendada ja sotsialismi edendada. Hiina valgetes paberites seisab kirjas:

Samal ajal kui tiibeti keelt säilitatakse ja arendatakse, populariseerib riik üleriigiliselt standardset hiina keelt, seda ka rahvusvähemuste piirkondades. Vastavalt Hiina Kõne- ja Kirjakeele Standardsele seadusele „populariseerib riik kaasaegset hiina keelt ja kirja“. „Igal Hiina kodanikul on õigus õppida ja kasutada standardiseeritud hiina keelt kõnes ja kirjas,“ et „edendada majanduslikku ja kultuurilist vahetust rahvusgruppide ja piirkondade vahel“. Lisaks peaks „hiina standardse kõne- ja kirjakeele kasutamine aitama säilitada riigi suveräänsust ja rahvuslikku väärikust, kaitsma riigi ühendamist ja ühtsust, edendada sotsialismi ja kultuurilist ning rahvuslikku arengut.“ Hiinas ei tohiks ükski inimene või organisatsioon olla vastu standardse hiina keele populariseerimisele, õppimisele ja kasutamisele ettekäändel kaitsta ja arendada oma enda keelt.⁵³

---

48 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2003.“

49 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2003.“

50 White Papers of the Government „Development and Progress of Tibet.“
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7192768.htm

51 White Papers of the Government (2000, 2008, 2009, 2013)

52 White Papers of the Government „The Development of Tibetan Culture.“
<http://www.china.org.cn/e-white/2/index.htm>

53 White Papers of the Government „Development and Progress of Tibet.“
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7192768.htm

2013. aasta valges paberis saab näha, kuidas kultuuriline ja struktuuriline assimilatsioon omavahel seotud on. Valges paberis kirjutati, et hiina keele õppimine „edendab majanduslikku ja kultuurilist vahetust rahvusgruppide ja piirkondade vahel.“ Kui muidu sai vaadata struktuurilist assimileerimist kui võrdsete võimaluste loomist, siis siin tuleb välja, et lisaks struktuurilisele assimileerimisele toimub võrdsete võimaluste loomisel hiina keelse haridusega ka kultuuriline assimileerimine, kuna võrdsete võimaluste loomisega kaasneb rahvusvähemuste kultuurile omase keele asendumine rahvusenamusele omase keelega.

6.2. Religioon

Kultuurilise assimilatsiooni hulka kuulub ka religioon. 1996., 1997. ja 1998. aastal toodi TDIK raportis välja Hiina isamaalise hariduse kampaania, mis oli osa Hiina Strike Hard kampaaniast (kuritegevuse ja korrupsiooni vastu). Isamaalise hariduse kampaania sai alguse 1994. aastal ja selle eesmärgiks Tiibetis oli tühistada nooruslikud nägemused iseseisvast Tiibetist ja dalai-laama tagasitulekust. Isamaalise hariduse kampaania ajal sunniti munke ja nunne tunnistama Tiibeti ja Hiina ühtsust ja taheti kindlaks teha teisitimõtledjad. Kuigi Tiibeti kultuuriidentiteet on tugevalt seotud usuga, ei lubata lastel religioosset haridust saada.⁵⁴ Munga- ja nunnakloostrites saaks õppida tiibeti keeles religioonist, kultuurist ja ajaloost, aga kuna 96. aastal võeti vastu isamaalise hariduse programm, siis ei saa nad otseselt religiooni õppida, vaid toimub patriootlik ümberkasvatamine.

Hiina valgetes paberites räägitakse kloostritest seoses tiibeti kultuuri säilitamisega, aga religioosse hariduse säilitamisest ei räägita. Väidetakse, et Tiibeti rahva usuvabadust, nende traditsioone ja kombeid austatakse ja kaitstakse.⁵⁵ Statistika kohaselt on riik alates 1980ndatest paigutanud 300 miljonit jüaani ja suure koguse kulda, hõbedat ja teisi materjale Tiibeti kloostrite püsijäämiseks ja kaitseks.⁵⁶

---

⁵⁴ Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2000, 2006, 2007, 2013.“

⁵⁵ White Papers of the Government „Tibet’s March Toward Modernization.“
<http://www.china.org.cn/e-white/20011108/index.htm>

⁵⁶ White Papers of the Government „Tibet’s March Toward Modernization.“
<http://www.china.org.cn/e-white/20011108/index.htm>

6.3. Hiinastamine läbi Hiina ajaloo ja kultuuri ning ideoloogia

TDIR 2000. aasta raporti järgi on suurim probleem hariduses kallutatud õppekava, mis keskendub Hiina ajaloole, keelele, majandusele ja ei õpeta Tiibeti ajalugu või kultuuri.⁵⁷ Tiibetlaste meelest ei lase Hiina hariduspoliitika tiibetlastel osaleda ja arendada nende unikaalset kultuuri ja traditsioone.⁵⁸ Probleemiks on, et need tiibetlased, kes saavad koolis käia, seisavad silmitsi õppekavaga, mis ülistab Hiinat. TDIR 2006. aasta raporti järgi on koolides peamiseks prioriteediks õppida kommunistlikku ideoloogiat.⁵⁹

Tiibetlased väidavad, et läbi haridussüsteemi toimub tiibetlaste assimileerimine Hiina ühiskonda. *Neidi* koolid on loodud Hiinasse (hajutatult Hiina erinevatesse provintssidesse, va Tiibet, Xinjiang, Sise-Mongoolia, Nigxia, Guangxi ja Hainan), mitte Tiibetisse, kuhu koole rohkem vaja oleks. *Neidi* koolidesse võetakse silmapaistvamad tiibetlased ja neile õpetatakse kommunistlikku ideoloogiat ja maailmavaadet. Teadmisi tiibeti keelest, tavadest, kultuurist ja ajaloost hägustatakse.⁶⁰ Tiibeti iseseisvast minevikust ei räägita. On mure, et kümnendi pärast, kui selline kultuuriline assimileerimine läbi hariduse jätkub, siis viib see tiibetlaste kultuuri hävinemiseni.⁶¹

Kui tiibetlased toovad õppekava kallutatuse välja probleemina, siis 2013. aastal kirjutati valges paberis, et aastate jooksul on Hiina keskvalitsus ja Tiibeti Autonoomse Piirkonna valitsus töötanud koos, et säilitada ja edendada silmapaistvate traditsioonidega Tiibeti kultuuri, arendades samal ajal arenenud sotsialistlikku kultuuri.⁶² Hiina valgetes paberistes ei räägita tiibetlaste assimileerimisest. Hiina näeb, et Tiibeti traditsiooniline kultuur on sisuliselt Hiina rahvuskultuuri osa ning valitsus on alati väga oluliseks pidanud seda kaitsta ja arendada.⁶³

Kuigi hiinastamine näib nagu kultuuriline assimilatsioon, kuna selle lõpptulemusena kaob tiibetlaste endi traditsiooniline kultuur (ideoloogia, õpivad ainult

---

57 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2000.“

58 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 1999.“

59 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2006.“

60 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2002.“

61 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2005.“

62 White Papers of the Government „Development and Progress of Tibet.“
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7192768.htm

63 White Papers of the Government „New Progress on Human Rights in the Tibet Autonomous Region.“ <http://www.china.org.cn/e-white/last/index.htm>

hiina teemasid), siis tegelikult saab hiinastamise puhul rääkida ka struktuurilisest komponendist. Struktuuriline assimilatsioon seisneb siin selles, et tiibetlasi koheldakse hariduses samamoodi nagu han hiinlasi, aga lihtsalt läbi rahvusenamusele omaste käsitluste. See asjaolu on võimalik, kuna Tiibeti kultuuri nähakse osana Hiina rahvuskultuurist.

6.4. Hariduse kättesaadavus

Hariduse kättesaadavuse probleemi on välja toodud TDIK raportites alates 1998. aastast kuni 2012. aastani. Väidetakse, et tiibetlastele antava hariduse kvaliteet on madal ja kuna eriti maapiirkondades on probleeme hariduse kättesaadavusega, siis on kooliealiste tiibetlaste kohalkäimise protsent väike ja väljakukkumised sagedased. Hariduse kättesaadavuse probleemi üks põhjus tuleneb riigipoolsest alarahastatusest.

Tiibet väidab, et Hiina valitsus jätkab lootmist „vabatahtlikule“ tööjõule ja kohalike rahalisele toetusele haridusasutuste püsijäämiseks.⁶⁴ Samuti on välja toodud ka hariduse maksumuse ebavõrdsust. Koolides on Tiibeti ja Hiina sektsioonid, Tiibeti õpilasi toetatakse vähem kui Hiina õpilasi (23-30 vs 60-100 jüaani) ja Tiibeti õpilased peavad maksma aastast õppemaksu rohkem kui han hiinlased (1500 vs 3500 jüaani).⁶⁵ Han hiinlased saavad koolivormi ja õpikud riigilt, aga tiibetlased peavad need ise soetama.⁶⁶ Hiina valgetes paberites hariduse maksumuse erinevusi ei lahata.

Tiibetlastel pole piisavalt ressursse, et kalli koolihariduse eest maksta. Koolid on viletsas seisus ja õpetajate väljakoolitamiseks pole piisavalt raha, seega pole nad piisavalt kvalifitseeritud.⁶⁷ Paljud lapsed ei saa oma haridusteed jätkata ja on pidanud selle pooleli jätma, kuna nende vanematel polnud võimalik hariduse eest maksta.⁶⁸ Tiibetlaste haridustee ei jää pooleli mitte ainult kõrge hinna pärast – õpilaste vanemad ei taha oma laste hariduse eest maksta ka kuna hariduse kvaliteet pole kooskõlas selle hinnaga.

---

64 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 1998.“

65 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 1999.“

66 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2000.“

67 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2005.“

68 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2006.“

Hiina on maakoolide probleemi tõttu leidnud lahenduse saata lapsed *neidi* koolidesse või klassidesse, aga kuna *neidi* kooli minnes on lapsed kaua kodust eemal, siis on neil tagasi Tiibetisse tulles raskusi kohanemisega – seda juhul kui nad naasevad Tiibetisse.⁶⁹ Nagu ka eelnevalt mainitud, võetakse *neidi* koolidesse silmapaistvamad tiibetlased ja neile õpetatakse kommunistlikku ideoloogiat ja maailmavaadet. Teadmisi tiibeti keelest, tavadest, kultuurist ja ajaloost hägustatakse.⁷⁰ Tiibeti iseseisvast minevikust ei räägita. On mure, et kümnendi pärast, kui selline kultuuriline assimileerimine läbi hariduse jätkub, siis viib see tiibetlaste kultuuri hävinemiseni.⁷¹

Hiina pool väidab, et rahvusvähemuste haridusele pööratakse palju tähelepanu. Valgetes paberites tuuakse sageli välja, kui palju Hiina valitsus Tiibeti haridussüsteemi on investeerinud ja kui palju see koolis kohalkäimise protsenti ja kirjaoskuse taset parandanud on. 2008. aastal kirjutati, et 1951-2007 investeeris Hiina valitsus Tiibetisse 22,562 miljardit jüaani, millest 13,989 miljardit jüaani investeeris valitsus 2002-2007;⁷² 2009. aastal kirjutati, et algkoolides on kohalkäimise protsent jõudnud 98,5 protsendini, põhikoolis 92,2 protsendini ja keskkoolis 51,2 protsendini (enne rahumeelset vabastamist oli kohalkäimise protsent Hiina väitel ~2 protsenti);⁷³ 2013. aastal kirjutati, et kirjaoskamatus protsent on langenud 2,3 protsendini (enne Tiibeti rahumeelset vabastamist oli see Hiina väitel üle 95 protsendi).⁷⁴ 2007. aastast sai Tiibetist esimene piirkond Hiinas, kus üheksa-aastane kohustuslik haridus on kättesaadav tasuta ja 2012. aastast esimene piirkond, kus viiesteistkümnepäevane haridus on tasuta (koos eelkooliga).⁷⁵ Seega esineb tõsiseid moodsarääkivusi Tiibeti ja Hiina seisukohtades.

Hiina keskvalitsuse poolt tiibetlastele loodud tasuta haridus viitab struktuurilisele assimilatsioonile, kuna sellega püütakse võimaldada tiibetlastele võrdsemad võimalused hariduse ligipääsule. Kuna on aga teada, et Hiinas on kõrgematel haridusastmetel universaalne haridussüsteem, mis tähendab, et rahvusvähemused peavad õppima rahvusenamuse keeles ja rahvusenamuse teemadest,

---

69 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2013.“

70 2002

71 2005

72 White Papers of the Government „Fifty Years of Democratic Reform in Tibet.“
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7062754.htm

73 White Papers of the Government „Fifty Years of Democratic Reform in Tibet.“
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7062754.htm

74 White Papers of the Government“Development and Progress of Tibet.“
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7192768.htm

75 White Papers of the Government“Development and Progress of Tibet.“
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7192768.htm

siis toimub läbi struktuurilise assimileerimise ka kultuuriline assimileerimine, sest rahvusvähemused ei saa õppida oma enda keeles ja oma enda unikaalse kultuuri kohta.

Tiibeti poolsete allikad tasuta kooliharidust ei maini ja Tiibeti poolsete allikate meelest on haridussüsteemi rahastamine piiratud. Valitsus arendab koole piirkondades, kus on kõrge Hiina elanikkonna määr.⁷⁶ Maaelanikud seisavad hariduses silmitsi probleemidega: neil on väiksem juurdepääs haridusele, õppematerjalidele, seadmete ja kvalifitseeritud õpetajatele.⁷⁷ Hiina valitsus väitel on nad juba enne tiibetlastele tasuta haridussüsteemi loomist igal tasandil loonud vaestest peredest pärit lastele abiprogramme, et nad saaksid koolis käia või et neid kooli tagasi aidata. 1989. aastal loodi Lootuse Projekt, mille eesmärgiks oli vaestes piirkondades laste abistamine, kes olid koolist välja kukkunud. Samuti aitas see projekt ehitada ja parandada koolimaju ja osta õppevahendeid.⁷⁸ Hiina valgete paberite järgi kehtib koolidesse värbamisel põhimõte, et kohalikule rahvusele on eelis ja tiibetlaste eksamitulemused võivad olla madalamad,⁷⁹ aga Tiibetipoolsete dokumentide seda ei tunnista.

Iga-aastastes TDIK raportites tuuakse välja, et tiibetlaste vähesed võimalused haridusele, eriti hariduse vähene kättesaadavus, mis on põhjustatud kallist õppemaksust ja õpetajate vähesest kvalifikatsioonist, on viinud nende põgenemise eksiili, kus tiibetlased saavad omandada tasuta tiibeti hariduse. Eksiili põgenevatest tiibetlastest üle poole moodustavad alla 18 aastased lapsed.⁸⁰ „Kasvav number lapsi põgeneb Indiasse, et saada haridust, mis näitab, et õigust haridusele rikutakse ning tiibetlased on haridussüsteemiga rahulolematud.“⁸¹ Hiina valgetes paberites põgenemisest Indiasse ei kirjutata.

Rahulolematuse ühe põhjusena võib välja tuua juba eelnevalt mainitud hariduse hiinastamise, mis tähendab, et tiibetlased ei saa õppida oma kultuurist ja on sunnitud õppima universaalse õppekava järgi, mis keskendub Hiina teemadele ja on rahvusvähemuste jaoks võõras keeles.

---

76 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2000.“

77 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2013.“

78 White Papers of the Government „The Situation of Children in China.“
<http://www.china.org.cn/e-white/children/index.htm>

79 White Papers of the Government „New Progress on Human Rights in the Tibet Autonomous Region.“ <http://www.china.org.cn/e-white/last/index.htm>

80 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2002.“

81 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 1998.“

6.5. Han hiinlaste osakaal Tiibeti koolides

Aastatel 1996, 1997, 2000, 2002, 2006 ja 2010 toodi välja, et han hiinlaste osakaal Tiibeti koolides on suur. Kuna järjest rohkem han hiinlasi kolib Tiibetisse, siis ei saa tiibetlased ka igapäevaelus oma kultuuri ja keelt säilitada. Uued koolid, mis on Tiibetisse ehitatud, on mõeldud sinna kolinud han hiinlastele.⁸² Uusi koole tuleks ehitada rohkem ka maapiirkondadesse, kus on koole puudu ja kus elavad tiibetlased. Sel põhjusel väidavad tiibetlased, et Tiibeti haridussüsteemi struktuur ja rahastamine kannatavad diskrimineerimise all.⁸³

Lisaks han hiina õpilaste osakaalu suurenemisele on suurenenud ka han hiina õpetajate osakaal.⁸⁴ Hiina õpetajad on hakanud Tiibeti õpetajaid asendama ja isegi koolid, mis olid asutatud tiibeti keele säilitamiseks on üle läinud hiina keelele. Koolid hiinastuvad.⁸⁵

2008. aastal kirjutas Hiina, et Tiibetisse on appi saadetud 7000 han hiinlasest õpetajat ning Tiibetis on alg- ja keskkoolides 30 652 õpetajat, kellest 80 protsenti moodustavad tiibetlased või teised rahvusvähemused. Üle riigi on 33 kooli, kus on ainult tiibeti õpilastele mõeldud klassid.⁸⁶ 2013. aastal kirjutati Hiina valgetes paberites, et Tiibetis on erinevatel koolitasanditel 23 085 kakskeelset õpetajat ja 3700 tiibeti keele õpetajat.⁸⁷ Kakskeelsete õpetajate arv on üpris suur ja andmeid tiibetlaste osakaalu kohta selles pole antud.

Han hiinlaste osakaalu suurenemine Tiibeti koolides soodustab struktuurilist assimileerimist, kuna viitab suurenevale suhtlusele erinevate rahvusgruppide vahel. Han hiina õpetajate osakaalu suurenemine võib aga viia ka kultuurilise assimilatsioonini, kuna han hiina õpetajate teadmised Tiibeti traditsioonilisest kultuurist ja keelest pole nii laiad, kui need oleksid kvalifitseeritud tiibetlastest õpetajate puhul.

---

82 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2010.“

83 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2000.“

84 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2002, 2004.“

85 Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 2004.“

86 White Papers of the Government „Protection and Development of Tibetan Culture.“
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7054682.htm

87 White Papers of the Government „Development and Progress of Tibet.“
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7192768.htm

7. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Käesolevas bakalaureusetöös uurisin mil moel Hiina keskvalitsus oma hariduspoliitikat Tiibetis konstrueerib ja põhjendab ja mida Tiibeti esindajad sellele ette heidavad.

Analüüsi tulemusena on selge, et Hiina keskvalitsuse ja Tiibeti eksiilkogukonna nägemuses haridusest Tiibetis on maailmavaateline vastuolo – Hiina järgib leninistlikku nägemust mitmerahvuselisest riigist (põhjus assimilatsioonile), Tiibet on aga omaks võtnud lääneliku mitmerahvuselise režiimikäsitluse ja nõuab taga oma (inim)õigusi sellest lähtuvalt. Näiteks iseloomustab ideoloogia käsitlemine hariduses ja religioosse hariduse keelamine marksitlik-leninistlikku nägemust.

Töö käigus selgus, et Tiibeti haridussüsteemi analüüsides ei saa nii lihtsalt eristada teoreetilises raamistikus loodud assimileerimise kahte erinevat vormi, kuna kultuuriline ja struktuuriline assimileerimine on Tiibeti puhul omavahel seotud. Näiteks on tiibeti keel osa tiibetlaste kultuurilisest identiteedist ja selle asendumine rahvusenamuse keelega tähendab tiibetlaste jaoks kultuurilist assimilatsiooni. Samas on mandariini hiina keele üleriigiline kehtestamine struktuurilise assimilatsiooni üks tunnuseid – hariduses koheldakse kõiki võrdselt, on loodud kõigile võrdsed võimalused õppida hiina keeles ja hiina keele õppimine loob tiibetlastele tulevikus võrdsemad võimalused leida tööd. Võrdsemad võimalused on osa struktuurilisest assimileerumisest. Seega tähendab tiibeti keele kadumine, et toimub nii kultuuriline kui struktuuriline assimileerumine.

Keelega seotud kultuuriline assimileerimine tuleb esile ka Hiina keskvalitsuse poolt tiibetlastele loodud tasuta hariduse puhul. Tasuta haridus kuulub struktuurilise assimilatsiooni alla, kuna pakub tiibetlastele võrdsemaid võimalusi hariduse omandamisel. Kui aga rahvusenamusel ja rahvusvähemustel on võrdsed võimalused haridusele, võib see viia ka kultuurilise assimilatsioonini, sest rahvusvähemused peavad õppima rahvusenamusele iseloomulike joontega õppekava järgi.

Han hiinlaste osakaalu suurenemisega Tiibeti koolides toimub struktuuriline assimilatsioon, kuna see soodustab suurevat suhtlemist erinevate rahvusgruppide vahel. Siin tuleks mõelda aga ka sellele, et han hiinlaste arvu suurenemine Tiibeti koolides on tingitud tõenäoliselt universaalsest haridusest, mille tagajärjeks on kultuuriline assimilatsioon, kuna rahvusvähemustele omane keel ja kultuur asenduvad rahvusenamuse keele ja kultuuriga. Veel saab tuua välja, et han hiinlastest õpetajate

teadmised Tiibeti keelest ja kultuurist ei ole nii laiad kui need oleksid kvalifitseeritud Tiibeti õpetajatel.

Kuna Tiibeti puhul on kultuuriline ja struktuuriline assimilatsioon tugevalt seotud, siis põhjustavad need mõlemad koos Tiibeti kultuurilise eripära kadumist ja Hiina kultuuri sulandumist. Ilmselt on seega ka teiste autoritaarsete režiimide tunnuseks, et kultuuriline ja struktuuriline assimilatsioon on omavahel seotud ning põhjustavad rahvusvähemuste kultuuri hääbumist.

Struktuurilise ja kultuurilise assimilatsiooni seotusest tulenevalt peaks Hiina tulevikus oma rahvusvähemustele (tiibetlastele) suunatud hariduspoliitikat korrigeerima nii, et struktuurilise assimilatsiooni tagajärjel ei tekiks ka kultuurilist assimilatsiooni. Kuna Hiina rõhutab, et on olnud iidsetest aegadest saadik ühendatud paljurahvuseline riik ja et kõigil viiekümne viiel rahvusvähemusel on põhiseaduslik õigus säilitada ja arendada oma keelt ja kultuuri, siis võiks Tiibeti puhul kõige enam rääkida struktuurilisest assimilatsioonist, mis tähendaks, et tiibetlastele võimaldatakse han hiinlastega võrdväärne ligipääs tööle, võrdsed võimalused ja kohtlemine hariduses, võrdväärne ligipääs tervishoiule ja sotsiaalsele kindlustatusele, seadustele ja kaitsele. Seni on aga kultuuriline assimilatsioon endaga kaasa toonud tiibetlaste õiguste vähenemise, keele, kultuuri ja traditsioonide kadumise.

8. ALLIKAD

A Report by the Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „The Next Generation: The state of education in Tibet today.“ Tibetan Centre for Human Rights and Democracy, 1997.

Albert, R. D. & Landis, D. „Handbook of Ethnic Conflict: International Perspectives.“ Springer, 2012.

Baker, C. & Prys Jones, S. „Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education.“ Library of Congress Cataloging In Publication Data, 1998.

Birch, A. H. „Nationalism and National Integration.“ Unwin Hyman, 1989.

Cavanagh S. „Content Analysis: Concepts, Methods and Applications.“ Nurse Researcher 1997, 4, 5-16.

„China’s Tibet: Facts and Figures 2006.“ Foreign Languages Press, Beijing 2006.

Cole F.L. „Content analysis: process and application.“ Clinical Nurse Specialist, 1988, 2(1), 53–57.

Dey I. „Qualitative Data Analysis. A User-Friendly Guide for Social Scientists.“ Routledge, 1993.

Elo, S. & Kyngäs, H. „The qualitative content analysis process.“ Journal of Advanced Nursing, 2008, 62(1), 107–115.

Hawkesworth, M. & Kogan, M. „Encyclopedia of Government and Politics. Volume 2.“ Routledge 1992.

Jones, P. „Group Rights and Group Oppression.“ Journal of Political Philosophy, 1999, 7(4), 353-377.

Kymlicka, W. „Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights: Individual Rights and Collective Rights.“ Oxford Scholarship Online, 2003.

Kymlicka, W. Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights: Justice and Minority Rights.“ Oxford Scholarship Online, 2003.

Kymlicka, W. „Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights: the Politics of Multiculturalism.“ Oxford Scholarship Online, 2003.

Lauri S. & Kyngäs H. “Developing Nursing Theories“ (soome keeles: Hoitotieteen Teorian Kehittäminen). Werner Söderström, Dark Oy, 2005.

Leibold J. „Ethnic Policy in China: Is Reform Inevitable?“ East-West Center , 2013.

Morse J.M. & Field P.A. „Qualitative Research Methods for Health Professionals.“ Sage Publications, 1995.

Polit D.F. & Beck C.T. „Nursing Research. Principles and Methods.“ Lippincott Williams & Wilkins, 2004.

Račkauskaitė-Burneikienė, A. „The Impact of General Human Rights on the Protection of Persons Belonging to National Minorities.“ *Jurisprudence*, 2013, 20(3), 923-950.

Rong, M. „The development of minority education and the practice of bilingual education in Xinjiang Uyghur Autonomous Region.“ *Frontiers of Education in China*, 2009, 4(2), 188-251.

Sautman, B. & Teufel Dreyer, J. „Contemporary Tibet: Politics, Development, and Society in a Disputed Region.“ An East Gate Book, 2006.

Schermehorn, R. A. „Comparative ethnic relations: A Framework for Theory and Research.“ Random House 1970.

Shuang, Zhang „Christianity and Miao Education in Shimenkan, Guizhou.“ *Frontiers of Education in China*, 2012, 7(2), 195-211.

Zhu, Zhiyong „State Schooling and Ethnic Identity: The Politics of a Tibetan Neidi Secondary School in China.“ Lexington Books, 2007.

Internetiallikad

Chinese Government's Official Web Portal „Law of the People's Republic of China on the Standard Spoken and Written Chinese Language.“ http://english.gov.cn/laws/2005-09/19/content_64906.htm Viimati loetud 14.05.2014.

Congressional-Executive Commission on China „Regional Ethnic Autonomy Law of the People's Republic of China.“ <http://www.cecc.gov/resources/legal-provisions/regional-ethnic-autonomy-law-of-the-peoples-republic-of-china-amended> Viimati loetud 14.05.2014.

The National People's Congress of the People's Republic of China „Constitution Of The People's Republic Of China.“ http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Constitution/node_2825.htm Viimati loetud 14.05.2014.

Tibetan Centre for Human Rights and Democracy „Human Rights Situation in Tibet – Annual Report 1996-2007, 2010-2013.“ <http://www.tchrd.org/category/annual-reports/> Viimati loetud: 28.05.2014.

United Nations Human Rights „Universal Declaration of Human Rights.“ <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=est>

Kasutatavad valged paberid

Aprill 1996 - The Situation of Children in China <http://www.china.org.cn/e-white/children/index.htm>

Märts 1997 – Progress in China’s Human Rights Cause in 1996
<http://www.china.org.cn/e-white/prhumanrights1996/index.htm>

Veebruar 1998 – New Progress on Human Rights in the Tibet Autonomous Region
<http://www.china.org.cn/e-white/last/index.htm>

Juuni 2000 – National Minorities Policy and Its Practice in China
<http://www.china.org.cn/e-white/4/index.htm>

Juuni 2000 – The Development of Tibetan Culture <http://www.china.org.cn/e-white/2/index.htm>

Aprill 2001 – Progress in China’s Human Rights Cause in 2000
<http://www.china.org.cn/e-white/2000renquan/index.htm>

November 2001 – Tibet’s March Toward Modernization <http://www.china.org.cn/e-white/20011108/index.htm>

Mai 2004 – Regional Ethnic Autonomy in Tibet <http://www.china.org.cn/e-white/20040524/index.htm>

September 2008 – Protection and Development of Tibetan Culture
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7054682.htm

Märts 2009 – Fifty Years of Democratic Reform in Tibet
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7062754.htm

Juuli 2012 – Sixty Years Since Peaceful Liberation of Tibet
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7122743.htm

Oktoober 2013 – Development and Progress of Tibet
http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7192768.htm

9. SUMMARY

Education and Assimilation in Tibet: the Comparison of Chinese Central Government and Tibetan Government in Exile Outlooks.

People's Republic of China has had to cultivate a widespread assimilation policy in Tibet and other minority-populated areas to incorporate all Chinese national minority groups with the Motherland. The aim of this Bachelor's thesis is to describe different understandings of education policy in Tibetan Autonomous Region from the Central People's Government perspective compared to the perspective held by the Tibetan Government in Exile. I will bring out important aspects of education policy which have been criticized by Tibetans and I will try to find out how the Chinese Central Government has justified his actions. Later I will speculate what should the Chinese government do differently in the future so as to satisfy Tibetans.

The main method of analysis is content analysis. The analysis is conducted on China's white papers and on Tibetan Centre for Human Rights and Democracy Annual Reports. I have organized data by open coding and after that I collected those codes into suitable categories. Later those categories helped me to make generalizations.

As I explained in the theoretical part there are two kinds of assimilation. Cultural assimilation and structural assimilation. Cultural assimilation means that national minorities will acquire national majority culture, traditions and language. Structural assimilation means equal access to employment, goods and services, equal right to vote, equal opportunities and treatment in education. Structural assimilation refers to increasing social interaction between different ethnic groups and does not necessarily cause the disappearance of minority cultures.

The result of the analysis shows that China and Tibet have a very different understanding of education in Tibet. The work revealed that my theoretical framework of two different forms of assimilation are in Tibet connected to each other. For example Tibetan language is a part of the Tibetan culture and disappearance of the Tibetan language is cultural assimilation. But learning Chinese helps Tibetans to find job in later life and so to be more equal with Han Chinese people. This equality refers to structural assimilation. Because of those two different forms of assimilation are connected to each other in Tibetan case, both of them together cause the disappearance of the Tibetan culture. Due to that China should correct his national minority education policy so that cultural assimilation does not occur as a result of structural assimilation.